

Loppuraportti

21.4.2020

PAINOVOIMA IMPACT LAHTI

Tekemisen alusta, kulttuurin kohottaja

**PAINO
VOIMA**

Vipuvoimaa
EU:lta
2014–2020

Painovoima ry:n hallinnoima Painovoima Impact Lahti - tekemisen alusta, kulttuurin kohottaja hanke toteutettiin vuosina 2019-2020. Hankkeen pääasialliset toimintaympäristöt olivat entisen Lahden Taideinstituutin tilat Sammonkatu 8:ssa sekä Painovoima Bites -kahvila ympäristöineen Mukkulan rannassa. Lisäksi toimintaa ja tapahtumia järjestettiin useissa eri kohteissa ympäri Päijät-Hämettä ja maakunnan rajojen ulkopuolellakin.

Hankkeen keskiössä oli Sammonkatu 8 tiloissa syntyneen taiteilijoiden ja luovan alan toimijoiden yhteisön toiminnan vakiinnuttaminen ja kehittäminen, yhteisön jäsenten työllisyyden edistäminen ja verkoston rakentaminen. Hankkeen avulla on vahvistettu nuorta taiteilija- ja kulttuuriyhteisöä, ja sen avulla on luotu kymmeniä uusia taidepohjaisia, kiertotalouteen perustuvia tuotteita ja palveluita, kehitetty toimintamalleja ja -ympäristöjä sekä rakennettu oppimisen alustoja erilaisille koulutusorganisaatioille ja yrityksille.

Hankkeessa on työllistetty ja osallistettu tapahtumien, kurssien ja erilaisten yhteistyötempausten avulla eri sukupuolten ja kulttuurien edustajia, ja samalla tarjottu lahtelaisille uusi väylä tulla nähdyksi ja kuulluksi sekä mahdollisuus nauttia elämyksistä. Hankkeessa on onnistuttu luomaan kestävän kehityksen mukainen alusta yhteisölliselle ja luovalle kaupunkikulttuurille.

Hankkeen keskeisimmät tavoitteet tiivistettynä olivat:

1. Kansainvälistyminen - yhteiset hankkeet ja produktiot, joilla mm. alueen kilpailukyky ja houkuttelevuus kasvaa.
2. Kannattavan liiketoimintamallin luominen kulttuuritoiminnan tuottamiseksi
3. Koulutus / verkoston osaamisen vahvistaminen
4. Työllisyyden ja kulttuurialojen yrittäjyyden lisääminen
5. Verkoston uusien tuotteiden ja palvelujen tuottaminen
6. Matkailun ja palveluiden uudet luovat ratkaisut
7. Aluekehitys ja vetovoiman lisääminen
8. Hyvinvoinnin lisääminen - uudet tuotteet ja palvelut sekä osallistumalla vaikuttaminen
9. Kestävä kehitys - kiertotalouden mallit luovien alojen innovaatioiden avulla
10. Osallistaminen taiteen keinoin eri kohderyhmille: ikääntyneet, nuoret, maahanmuuttajat, kaupunkiaktiivit

Tässä raportissa selvitetään miten edellä mainitut tavoitteet toteutuivat, mitä tuloksia hankkeella saavutettiin ja mitä vaikutuksia niillä on tulevaisuudessa. Kohta 8, Hyvinvoinnin lisääminen - uudet tuotteet ja palvelut sekä osallistumalla vaikuttaminen, on lisätty ja kirjoitettu kohdan 6 alle, koska niissä on niin paljon yhtäläisyyksiä ja päällekkäisyyttä.

1 Hankkeen tarve, toteutus ja tulokset

1.1. Miten hanke onnistui vastaamaan kehittämistarpeeseen ja kuinka hankkeen tavoitteet toteutuivat?

Hankkeen tavoittelusta oli pitkä ja monitahoinen, ja aiheutti joissain tilanteissa haasteita tekemisen laajentuessa yhä monimuotoisemmaksi. Hanke oli toteuttajan ensimmäinen EU-hanke, ja sen kautta toteuttajan hankeosaaminen karttui monella tapaa. Hankkeen aikana jotkin osa-alueet, kuten paperipajan toiminta, kasvoi orgaanisesti voimakkaammin kuin toiset. Jotkut tavoitteet taas eivät toteutuneet aivan suunnitelmien mukaisesti mutta sitä vastoin joiltain osin tavoitteet ylitettiin. Tavoitteita säännöllisesti tarkastamalla ja resursseja fokuoimalla, kokonaisuus saatiin haasteista huolimatta vietyä loppuun pääsääntöisesti suunnitelman mukaan. Seuraavissa kappaleissa selvitetään miten ja millaisten toimenpiteiden avulla hankkeen tavoitteet toteutuivat.

2 Tavoitteet ja toimenpiteet

2.1. Kansainvälistyminen - yhteiset hankkeet ja produktiot, joilla mm. alueen kilpailukyky ja houkuttelevuus kasvaa

2.1.1. Kulttuuri- ja koulutusmatkailun kehittäminen

Kulttuurimatkailutuotteiden kehittäminen sekä kansainväliselle että kotimaiselle kohdeyleisölle on ollut koko hankkeen keskeisimpiä tavoitteita, koska niiden avulla voidaan edistää myös taiteilijoiden ja luovan alan ammattilaisten toimeentuloa ja työllisyyttä. Erityisesti Kiina ja Japani ovat olleet kansainvälisen toiminnan kohdemaita.

Sammonkadun ja Mukkulan toiminta-alustoilla toteutettiin yhteistyössä Visit Finlandin ja Lahti Regionin kanssa vuosien 2018 ja 2019 aikana useita vierailuja koti- ja ulkomaisille toimittajille, bloggaajille ja muille vieraille. Vierailut olivat toiminnallisia, elämyksellisiä ja kokemuksellisia taidetyöpajojen kokonaisuuksia. Näihin kuuluivat mm. erilaiset paperityöpajat, Visit Finlandin Lakeland -esitteeseen tuotettu Tutustumiskierros perinteiselle taidepajalle sekä Monotypia-työpaja. Hankkeen aikana ideoitiin ja kehitettiin myös Travelling Journeyman eli Järvi-Suomen grafiikanpajoja kiertävää pakettia, mutta tätä ei saatu tuotantoon asti.

Kansainvälisiä koulutusmatkailutuotteita kehitettiin erityisesti yhteistyössä hotelli Tallukan, Virve Walanderin Eko Fin Oy:n ja luontomatkailuyritys Barewoodsien kanssa. Kesällä 2018 toteutettiin taide- ja luontopohjaisia leirikoulusisältöjä Walanderin tuottamille kiinalaisille leirikouluryhmille. Työpajoja toteutettiin luontoympäristössä, Sammonkadun pajatiloissa ja

hotelli Tallukan tiloissa. Eko Fin Oy:n kanssa ideoitiin sisältöjä myös talviseen koulutusmatkailuun (Winter Sleep -esite). Tässä hyödynnettiin erityisesti taideterapeutti, kuvataiteilija Taina de Carvalhon osaamista.

Painovoima ideoi koulutusmatkailua edistävän konsortion, joka rakentui syksyn 2018 aikana. Idea sai alkunsa kesällä 2018 kiinalaisille leirikoululaisille tuotetuista taidetyöpajoista. Syksyn 2018 aikana konsortiolle järjestettiin yksi alustava palaveri sekä yksi työpaja Painovoiman tiloissa ja fasilitoimana sekä yksi erillinen yhteiskehittämispaja Niipalan tilalla Hollolassa. Konsortiossa on mukana yrityksiä sekä kunnallisia- ja kolmannen sektorin toimijoita, mm. LADEC ja Lahden kaupunki, liitteenä lista mukana olevista tahoista (ks. liite 1). Konsortiossa on kyse uudenlaisesta julkisen ja yksityisen sektorin yhteistoimintamallista, josta Suomessa ei ole paljon aikaisempaa kokemusta. Toiminnasta vetovastuun otti EkoFin Oy.

Länsituulen tuomisia -japanilaisen puupiirroksen näyttely järjestettiin toukokuussa 2019 Galleria Pro Puussa. Näyttely oli osa virallista Japani-Suomi 100 -juhlavuoden ohjelmistoa. Juhlavuoden kunniaksi Päijät-Hämeessä järjestettiin Japanin viikot -kokonaisuus kesäkuussa 2019. Näyttely toimi alustuksena kesän muille tapahtumille esittelemällä taidegrafiikan alaa, jonka juuret ovat syvässä Japanin historiassa. Toinen tärkeä syy näyttelyn ja sen oheistapahtumien järjestämiseen oli taidegrafiikan tunnettavuuden lisääminen ja sen monimuotoisuuden esittäminen. Näyttelyyn saatiin vanhoja ja harvoin esillä olevia teoksia yksityiskokoelmista sekä Lahden Taidemuseon kokoelmista. Näyttelyn kokoamisessa tehtiin mittavaa yhteistyötä japanilaisen kulttuurin asiantuntijan, taidegraafikko ja kirjataiteilija Tuula Moilasen kanssa. Näyttelyn ja sen graafisen puolen suunnitteluissa oli mukana myös muita Painovoima-yhteisön jäseniä, jotka pääsivät näyttelyn kautta verkostoitumaan ja oppimaan uutta. Näyttelyn yhteydessä järjestettiin kaksi työpajaa, yksi työnäytös sekä koto-musiikin konsertti. Kuukauden aikana näyttelyssä kävi yli 6000 kävijää, joka oli paras Pro Puun näyttelyiden paras kävijämäärä vuonna 2019.

Kesäkuussa 2019 verkostoiduttiin japanilaisten taiteilijoiden kanssa Lahden Runomaraton ry:n luotsaaman Japanin viikot -tapahtuman merkeissä: kuvataiteilija Sayaka Makita ja tuottaja-kuvataiteilija Tica Sekine sekä puualan asiantuntija Kumiko Arai tutustuivat paperipajaan ja grafiikan pajaan. Kumiko Arai piti yhteisön jäsenille avoimen työpajan, jossa valmistettiin syömäpuikot hikori-männystä. Tuula Moilasen kanssa laadittiin paperipajan kehittämissuunnitelma siten, että siellä voitaisiin järjestää kansainvälisiä kursseja ja työnäytöksiä sekä residenssitoimintaa erityisesti japanilaisten yhteistyötahojen kanssa. Tuula Moilanen on itse asunut ja työskennellyt Japanissa yli 20 vuotta ja opettaa siellä edelleen säännöllisesti grafiikkaa ja kirjansidontaa.

Vuonna 2019 osallistuttiin Silmu ry:n johtamaan kansainväliseen matkailureitistöjä kartoittavaan Routes Across the Borders -hankkeeseen. Hankkeen tiedottaja Karoliina Tuomola osallistui Silmun järjestämälle opintomatkalle Latviaan 21.-23.8.2019, jossa tutustuttiin sikäläisiin matkailureitteihin ja kulttuurimatkailutuotteisiin.

2.1.2. Pilvilinna Residenssi - Artist in residence

Residenssitoiminta käynnistettiin keväällä 2018. Ensimmäisten kuukausien aikana kartoitettiin erilaisia residenssitiloja ja yhteistyömahdollisuuksia. Entisen Lahden kansanopiston päärakennuksen uuden omistajatahon, Kiinteistö Oy Asiakkalan Kanavankulman kanssa saatiin aikaan sopimus 1-2 huoneen käytöstä ympärivuotisessa residenssitoiminnassa. Ensimmäinen residenssivieras oli heinäkuussa 2018 grafiikan pajalla työskennellyt taidegraafikko Riku Mäkinen. Residenssitoiminta on ollut hankkeen aikana suhteellisen pientä, koska sen kansainvälistämiseen ja kehittämiseen ei ole onnistuttu saamaan lisärahoitusta. Toiminnan käynnistyminen auttaa kuitenkin myös tulevia kansainvälisiä produktioita, kuten oppimisen vaihtoa, näyttelyitä ja koulutusta.

Välittömästi hankkeen jälkeen olemme löytäneet yhteistyökumppanin, Golden Classics Oy:n jonka kanssa residenssiä on päästy kehittämään. Ensimmäisenä konkreettisena tuotoksena on syntynyt Uriah Heep Conventionin saaminen Lahteen. Kyse on kolmepäiväisestä seminaarista ja konserttien sarjasta. Tapahtumaa varten Painovoima ry on vuokrannut koko kansanopiston, ja sen 50 huonetta. Vieraita odotetaan kaikkiaan 800 ulkomaita myöten. Vastaavanlaisia on suunnitteilla lisää. Tapahtuma oli alustavasti suunnitteilla toukokuulle mutta siirretty nyt lokakuun alkuun.

Residenssin konsepti on otettu hyvin vastaan tapahtumajärjestäjien puolelta ja se antaa hyvät valmiudet järjestää omaleimaisia tapahtumia Lahdessa.

2.1.3. Paikallisen kulttuurityön tunnetuksi tekeminen kansainvälisesti

Syksyllä 2018 koottiin kuvitusta ja englanninkielinen esittely pohjoismaista taidegrafiikan toimintaa esittelevään Trails of Printmaking -kirjaan. Kirjan toimittaa Swedish Printmakers ja se on suunniteltu julkaistavaksi tammikuussa 2020 Ruotsissa. Sammonkadulle luotu pajojen kokonaisuus on saanut huomiota taidegrafiikan- ja paperintekijöiden piirissä ympäri maailmaa ja hankkeen aikana on voitu kasvattaa ja vahvistaa kansainvälistä yhteistyöverkostoa.

2.2. Kannattavan liiketoimintamallin luominen kulttuuritoiminnan tuottamiseksi

Liiketoimintamallia lähdettiin hankkeen alussa rakentamaan yhteistyössä Osuuskunta Törmäämön kanssa. Osuuskunta Törmäämö lopetti kuitenkin toimintansa syksyllä 2018, ja se vaikutti liiketoimintamallin kehittämiseen, koska vastaavanlaista yritystoimijaa ei löydetty tilalle. Haastavinta liiketoimintamallin kannalta on ollut tilojen (pajatilat, vuokrattavat työhuoneet ja muut tilat) hallinnointi. Toiminnan kannalta ensisijaisen tärkeiden tilojen ylläpito ja vuokraus on taloudellisesti varsin raskasta Painovoiman tapaiselle pienelle yhdistykselle. Hankkeessa onnistuttiin kuitenkin rakentamaan ja testaamaan malli, jonka avulla on parannettu taiteilijoiden työllistymisen edellytyksiä. 3T-malli perustuu taiteilija-tuottaja- tiedottaja -kolmikon yhteistyöhön, jossa kartoitetaan taiteilijan osaaminen, tuotteistetaan se, laaditaan markkinointisuunnitelma ja myydään paketti eteenpäin. Tuotos

on tyypillisesti esimerkiksi yritykselle suunnattu työpaja, taidekurssi, lasten/nuorten kerho. Taiteelliseen sisältöön voidaan yhdistää myös kiertotalouden ja työhyvinvoinnin teemoja. Mallissa todennettiin, että taloudellisesti kannattava malli saadaan yksinkertaistettuna lisäämällä pakollisiin kuluihin (taiteilijan palkkio, sivukulut, materiaalit) 30-45% katetta. Näin saadaan katettua myös tuottajan ja tiedottajan palkkiot. Malli on toimiva, mutta vaatii skaalaamista ja kohtuullisen suurta taiteilijaverkostoa sekä lisää panostusta markkinointiin ollakseen taloudellisesti kannattava. Hankkeen aikana taiteilijaverkosto laajeni lähes 100 prosentilla (aiemmin noin 30 hlöä, hankkeen lopussa noin 60 hlöä), mutta on silti suhteellisen pieni.

Paperipajalle on myös kehitetty omaa liiketoimintamallia. Paperipajan kehitys on ollut yksittäisistä pajoista kaikkein voimakkainta hankkeen aikana. Paperipajan toiminta perustuu kierrätystekstiiliin ja erilaisten biopohjaisten hukkakasvien hyväksikäyttöön, joten se vastaa erittäin hyvin vallitseviin kiertotalous- ja ympäristöhaasteisiin. Lahden Käsityösaatiö myönsi vuodelle 2020 pienen avustuksen paperipajan myynnin ja markkinoinnin kehittämiseen. Avustus mahdollistaa mm. markkinointisuunnitelman ja erilaisia paperimalleja esittelevien näytekirjojen teettämisen.

Painokeskuksen koho- ja silkkipainopuolen laitekantaan saatiin lisäys Alduksen konkurssin myötä kun Painovoima pelasti Salpausselän kirjapainon kalustoa Lahden kaupungin perustamisen ajoilta. Laitekanta on otettu käyttöön ja sillä toteutetaan nyt erikoispainotöitä yrityksille ja organisaatioille.

2.3. Verkoston koulutus ja osaamisen vahvistaminen

Verkostoon kuuluu tällä hetkellä noin 60 luovan alan osaajaa, erityisesti kuvataiteilijoita, valokuvaajia ja muotoilijoita. Hankkeen aikana verkoston koko noin kaksinkertaistui. Heti hankkeen alussa, tammikuussa 2018, koottiin Sammonkadun toimijayhteisö puolen päivän työpajakokonaisuuteen, jossa luotiin yhteisön sääntöjä, arvoja, toimintamalleja sekä avattiin yhteinen tiedotusalue (Poikkitaideinstituutti) Facebookiin. Verkoston vahvistaminen on myös osaamisen vahvistamista, verkoston toimijoiden kohtauttaminen avaa sen jäsenille mahdollisuuksia yhteistyöhön ja sitä kautta täytyy myös arvioida omaa osaamistaan.

Toukokuussa 2018 järjestettiin avoimet aamukahvit, jossa Osuuskunta Liliith esitteli omaa toimintaansa ja mahdollisuuksia työskennellä osuuskunnan kautta. Liliithin kanssa keskusteltiin myös laajemmasta yhteistyöstä, mutta tämä jäi toteutumatta. Toimijoille tarjottiin tietoa myös kevytyrittäjyydestä hankkeen yhteistyökumppani Pro Managerin avulla.

Keväällä ja kesällä 2018 työstiin yhdessä yhteisön taiteilijoiden kanssa kursseja ja koululaisille suunnattuja taidekerhoja. Kerhoja tarjottiin Lahden kaupungille ja niitä toteutettiin vuosien 2018 - 2019 aikana lahtelaisissa alakouluissa viikoittain kaupungin kerhotoiminnan ja Kulttuurilukkarin kautta. Hankkeen aikana tuotteistettuja ja toteutettuja kerhoja olivat luova maalaus, koulurauhakerho, DJ-kerho, Elämän reseptikirja -kurssi sekä käsityökerho.

DJ-kerho ja Elämän reseptikirja työpajat jatkavat tätä nykyään itsenäisesti. Syksyllä 2018 aloitettiin verkoston säännölliset tapaamiset ja kuukausikahvit. Näitä jatkettiin hankkeen loppuun saakka, joulukuuhun 2019. Hankkeen tiedottaja, some-osaaja Ruusa Aalto piti verkoston jäsenille some-koulutusta ja nettisivuille laadittiin oma alisivu toimijoiden esittelyä varten.

2.4. Työllisyyden ja kulttuurialojen yrittäjyyden lisääminen

Työllistäminen ja taiteilijoiden työllisyyden edistäminen kulki mukana punaisen lankana kaikissa hankkeen toiminnoissa. Hankkeessa työllistettiin eri pituisiksi ajoiksi noin 43 henkilöä (ks. liite 2). Mukana tässä luvussa ovat työharjoittelijat, työkokeilijat, suoraan ja palkkatuella palkatut henkilöt sekä kurssien, työpajojen ja erilaisten kerhojen ohjaajat. Luvussa ei ole mukana hankkeen varsinaista henkilöstöä, yhteensä 5 henkilöä, yhteensä 60 henkilötyökuukautta.

Työllistämisen malli liittyy kiinteästi luovan työn tuotteistamiseen ja sitä kautta myös uusien palvelujen tuottamiseen. Hankkeessa rakennetussa 3T-mallissa lähdetään liikkeelle taiteilijan osaamisesta ja mietitään millaiseksi palveluksi/tuotteeksi osaamisen voi paketoida. Prosessissa tunnistetaan ja kartoitetaan taiteilijan oma osaaminen, kartutetaan sitä yhteisön omissa pajoissa ja toiminnassa ja luodaan hänen kanssaan yhteistyössä esimerkiksi työpaja- tai kerhokonsepti, jonka avulla hän voi työllistyä itsenäisesti tai yhdistyksen kautta. Esimerkkinä tästä DJ-juontaja Petteri Ursinin DJ-kerhot. Kerhoja tarjottiin Lahden kaupungille Harraste-Lahden kautta ja niitä toteutettiin keväällä 2018 - syksyllä 2019 DJ-klubin / FUNdation ry:n omissa tiloissa Sammonkadun yhteisössä. Tällä hetkellä FUNdation ry on muuttanut isompiin tiloihin ja kerhotoiminta laajentunut entisestään mm. lautapelikerhoihin, joiden kautta Ursin pystyy tällä hetkellä työllistämään itsensä.

Taiteilijoiden toimeentuloa pyrittiin edistämään myös järjestämällä yhteisiä myyntitapahtumia ja tempauksia, kuten toukokuussa 2019 Luovan Sammonkadun avoimet ovet ja marraskuussa 2019 Taiteilijoiden joulumyyjäiset Sykkeessä. Näissä tapahtumissa Painovoima ry toimi tuottajan roolissa.

2.4.1. Painovoima Bites kasvualustana

Painovoima Bites -alusta työllisti hankkeen aikana noin 12 henkilöä. Kesällä 2018 kahvilaa pyöritti Osuuskunta Törmäämö. Bitesin innoittamana kahvilaa emännöinyt Tuua Jäppinen osti Jauhopeukalot-leipomon Lahdessa ja perusti oman kahvilayrityksen. Jäppinen pitää Bitesista saamaansa kokemusta ja Painovoima-yhteisön tukea merkittävänä tekijänä sille, että uskaltanut lähteä kokopäivätoimiseksi yrittäjäksi.

Keväällä 2019 talvikahvilaa emännöi sosionomiopiskelija Rita Kostiainen. Seuraavana kesänä haluttiin tuoda nuorten yrittäjyyttä esiin, ja tarjottiin mahdollisuus 18-vuotiaalle

merkonomiopiskelija Casper Vuoriselle mahdollisuus kahvilan pyörittämiseen. Yrittäjyys tuki samalla myös Casperin opintoja ja selkeytti tulevaisuuden työllistymissuunnitelmia.

2.4.2. Sammonkatu 8 kasvualustana

Sammonkadun monipuoliset tilat ovat toimineet kokeilu- ja kasvualustana sekä yksittäisille taiteilijoille että yrityksille ja yhdistyksille. Toimijoita on yhdistänyt kiertotalouden ja kestävä kehityksen periaatteet ja tilat ovat tarjonneet puitteet ennakoluulottomiin kokeiluihin ja mahdollisuuden yhteistyöhön muiden toimijoiden kanssa.

Tiloissa toimineet yritykset ja yhdistykset:

Pirske - pitopalvelut
Puro Concept - eko-kosmetiikkaa ja eko-puhdistustuotteita
UU-Market - suomalaisen vastuullisen designin verkkokauppa
Niveltämö ry - nukketatteriyhdistys
FUNdation ry - DJ-kerhot ja ohjelmapalvelut
Mari Rajaniemi Photography - valokuvausstudio
Weird Cycle - muotoilu- ja 3D-tulostaminen
Arto Rautevaara/Eco Concept - hamppurakentaminen

Tiloissa toimineet yksittäiset taiteilijat ja toimijat:

Valokuvaajat Roni Lipponen, Christoph Bader, muotoilija-joogaohjaaja Auli Kokkonen, huonekalumuotoilija Mario Soopalu, kaiutintrakentaja Henri Ryönäkoski, taideterapeutti Taina de Carvalho, 5. kerroksen kuvataiteilijat (Painthouse-yhteisö): Kirsi Karppinen, Lila Vainikka, Päivä Lassheikki, Anne Rantanen, Annukka Visapää, Laura Ruotsalainen, Laura Turkulainen, Leena Niivuori, Satu Virkkunen-Carvalho, Hanna-Sisko Onnela, Mirella Salo, Heidi Katajamäki, Magdaleena Jakkila, Kirsi Vehviläinen, Elisa Marin, Kaisa Porkka, Eeva Essi Immonen-Santavuori, Tuuli Rongas, Kristina Nyrén. Lisäksi tiloja on käyttänyt muutama lyhytaikainen vuokralainen erilaisia projekteja varten, mm. suurikokoisten taideteosten valmistamiseen.

Sammonkadulla testattiin syksyllä 2018 Tuutti-kahvilaa yhtenä verkoston toiminta-alustana. Tuutti työllisti 4 kuukauden aikana Mia Niemisen työkokeilun avulla. Keväällä 2019 Nieminen oli mukana osakkaana perustamassa lounaskahvila Pirsettä. Nieminen piti työllistymistään Tuutissa tärkeänä tukena kohti yrittäjyyttä ja työhönpaluuta oltuaan useamman vuoden poissa työelämästä.

Syksyllä 2018 Tuutissa järjestettiin mm. syysloman askartelu- ja lounashetkiä koululaisille ja lapsiperheille sekä askartelupajoja joulun alla. Kädentaitopajoista vastasi palkkatuella työskennellyt käsityönopettaja Marja Luukkanen, joka osallistui myös Taidebussin käsityöpajojen suunnitteluun sekä toteuttamiseen. Luukkanen sai jakson jälkeen, keväällä 2019 oman alan töitä. Tuutin tiloja oli mahdollista myös varata ja vuokrata edullisesti yhdistysten ja muiden toimijoiden tilaisuuksia ja kokouksia varten. Samassa kerroksessa

toimiva Idea Werstas, samoin kuin Sammonkadun muiden toimijoiden (Kansanopisto, Wellamo-opisto, Kiipula) asiakkaat pystyivät myös hyödyntämään Tuutin palveluja. Idea Werstas lopetti toimintansa joulukuussa 2018, ja se vaikutti osaltaan siihen ettei Tuutin toimintaa päätetty enää jatkaa koko sitä ympäröivän tilan jäädessä tyhjäksi.

Sammonkadun monipuoliset tilat ovat mahdollistaneet monialaiset yhteistyöprojektit erilaisten toimijoiden kanssa. Esimerkiksi DILA:n Theatrum Olgan kanssa valmistettiin paperia kuivatuista kukista ja kierrätystekstiilistä. Paperista valmistettiin mekko Kätevä & Tekevä -messuille osana DILA:n Myyttinen metsä -esitystä. Sammonkadun tiloissa myös kuvattiin Theatrum Olgan Cyber Punk -tanssiteosta.

2.5. Verkoston uudet tuotteet ja palvelut

2.5.1. Taidebussi

Syksyllä 2018 lanseerattiin uusi Taidebussi-konsepti. Idea lähti koulujen tarpeesta; taidekasvatus on tärkeää, mutta kuljetusten järjestely hankalaa keskustan ulkopuolisille kouluille. Näin syntyi ajatus siirtää Sammonkadun entisen Lahden Taideinstituutin tiloissa järjestettävät taidepajat suoraan koululaisten luo. Taidebussi tuki uuden opetussuunnitelman mukaista monialaista oppimista ja ilmiöoppimista. Kiertävän bussin sisältö oli täysin räätälöity kohderyhmän iän, lukumäärän ja kiinnostusten mukaan.

Työpajojen järjestäminen normaalien tilojen ulkopuolella ei ole kuitenkaan helppo yhtälö. Pajasta riippuen laitteiden ja materiaalien kuljetus vaatii tilaa. Kuvataiteilija Timo Jakola lähti mukaan projektiin ja siirtymät tehtiin Jakolan Art Mobile -bussilla, johon taiteilija oli rakentanut liikkuvan taidenäyttelyn. Ohjattujen työpajojen lisäksi lapset pääsivät tutustumaan myös taidenäyttelyyn.

Ensimmäisen kerran bussi parkkeerasi taiteilijat Kärpäsen koululle syyskuussa 2018. Tarjottavia pajoja oli ruokokynä-, monotypia-, liituvärimaalaus-, huopa- ja DJ-työpajat, joiden ohjaajina toimivat opettaja Marja Luukkanen, taidegraafikko Pekka Litmanen, DJ Academy Finlandin perustaja Petteri Ursin sekä kuvataiteilija Timo Jakola.

2019 syksyllä konseptia muokattiin, koska alkuperäinen bussi ei ollut enää käytettävissä. Syntyi Pajat pyörillä -projekti, joka on helposti räätälöitävissä koulun koon ja haluttujen työpajojen mukaan. Yksinkertaisimmillaan taidepajapäivän vetäjät ja välineistö mahtuvat pakettiautoon ja taidetyöpajat voidaan viedä myös pieniin ja syrjäisiin kyläkouluihin.

2.5.2 Taidekurssit

Yhteistyössä taiteilijoiden kanssa tuotetut taidekurssit, joista tehty tuotekortit: Mustemaalaus, Muotokuvapiirustus, Pastellimaalaus, Sketch on the Beach -kurssi, ruokokynäpiirustus.

2.5.3. Elämän reseptikirja -konsepti ja taidepohjainen ekososiaalinen pedagogia

Yhteisön jäsen, kuvataiteilija, ekspressiivinen taideterapeutti Taina de Carvalho on työskennellyt lasten kanssa jo vuosien ajan, mutta hanke mahdollisti toimintamallin ja opetusmetodin kehittämistä edelleen. Hankkeen aikana tuotettiin Elämän reseptikirja -konsepti, johon sisältyy de Carvalhon taidepohjaiseen ekososiaaliseen pedagogiaan perustuva 10 viikon kurssi koululaisille, kurssin tuloksista koottu kirja (Elämän reseptikirja, Pieni Karhu Kustannus 2019) sekä pedakortit opettajien ja ohjaajien käyttöön. Lisäksi suunniteltiin postikorttisarja kirjasta koulujen varainhankintatuotteeksi. Elämän reseptikirja -metodia toteutettiin myös lyhyinä työpajoina syksyllä 2019 mm. Lahden pääkirjastossa, Museokioskissa ja Turun Kirjamessuilla.

Taina de Carvalho työllistyi Vääksyn Aurinkovuoren kouluun syksyllä 2019 ja ohjasi lapsiryhmiä taidepohjaista ekososiaalista pedagogiaa käyttäen. Menetelmä perustuu vahvasti empatia- ja vuorovaikutustaitojen vahvistamiseen ja lisäämiseen. Elämän reseptikirja -konseptin tulokset ovat merkittävät ja näkyvät suoraan lasten parantuneena keskittymiskykynä ja parempana ilmapiirinä luokassa.

2.5.4. Paperituotteet

Hankkeen aikana kehitettiin ja tuotettiin runsaasti erilaisia paperituotteita tekstiilijätteestä valmistetusta, käsintehdystä paperista, mm. lahjakassi, jenkkikassi, kukkakauppakortit, joulukortit, käyntikorttimallit, pakkauksia ja kirjekuoria. Lisäksi tuotettiin oma Myrkkyä-tuoteperhe, johon kuuluu mm. tarrat, pussit ja postikortit.

Hankkeen aikana päästiin testaamaan biopohjaisten materiaalien, esim. maten ja järviruo'on käyttöä paperinvalmistuksessa laajemmin ja tästä syntyi mm. Vesijärvestä hoitoniitettyä järviruokoa sisältävä Vesijärvi-paperi.

2.5.5. Muut tuotteet

Hankkeessa suunniteltu ja toteutettu ekologiset soijavahakynntilät huovutetulla somisteella. Kehitetty viilupohjaiset postikortit, ideoitu Hollolan Viilu ja Laminaatti Oy:n ylijäämämateriaaleista.

2.5.6. Yhteistyössä kehitetyt konseptit

Hankkeen aikana luotiin erilaisia ja toisistaan poikkeavia konsepteja monien eri toimijoiden kanssa.

Museokaupoille suunniteltiin oma paikallisiaiheinen kortti- ja kassisarja (työllistetty kahta taiteilijaa), monistettavissa museokauppoihin ympäri Suomea, toteutettu Lahden Taidemuseolle vuonna 2018.

Suunniteltiin ja toteutettiin ympäristöpenkin prototyyppi (julkikaluste) yhteistyössä Renor Oy ja Oulun yliopiston sekä Lahden kaupungin ympäristötoimen kanssa keväällä 2018.

Villivihanneskurssit Mukkulan rannassa ja Painovoima Bitesilla kesällä 2018 ja 2019. Villiyrttiasiantuntija Arla Ilmasen kanssa kehitetyillä kursseilla kerättiin puistosta villivihanneksia ja lopuksi niistä päästiin tekemään salaattia ja syömään Painovoima Bites -kahvilassa.

Käsintehdyt keraamiset mate-kupit. Hankkeessa ideoitu ja suunniteltu kotimainen mate-kuppi, käynnistetty yhteistyö keraamikko Pia Hynnisen ja Matelaituri Oy:n välillä syksyllä 2018.

Yhteistyö Kuninkuusravien/ Lahden hevosystävien seuran kanssa kesällä 2019. Kuninkuusraveille ideoitiin ja suunniteltiin Kunkku Kahvi -logo ja markkinointimateriaalia ja yhdistettiin heidät Kahiwa Roasteryn kanssa. Lisäksi Kuninkuusraveihin tuotettiin paperityöpaja lasten alueelle sekä hevoskortin painatusrasti lapsille. Lasten rastirataa varten suunniteltiin myös passit. Itse tapahtumassa esiteltiin hanketta ja tuotiin esille lahtelaisten käsityöläisten ja taiteilijoiden tuotteita. Paahtimon kanssa yhteistyössä kehitettiin myös Mukkula-kahvi Painovoima Bites -kahvilaan.

Kotimaisesta luomupuuvillasta pajalla painetut pipot ja Juutti-rantakassit Kahiwan vanhoista kahvisäkeistä, yhteistyö Stefa-ompelimon kanssa keväällä 2019.

Hamppusauna, hamppukomposiitin testaus rakennusmateriaalina ja akustiikkamateriaalina yhteistyössä ECO Concept / Arto Rautevaara kanssa kesällä 2019.

2.6. Hyvinvoinnin lisääminen matkailun ja palveluiden uusilla luovilla ratkaisuilla sekä osallistumalla vaikuttaminen

Tähän kohtaan on yhdistetty alkuperäisessä tavoitelistauksessa erikseen mainitut 6) Matkailun ja palveluiden uudet luovat ratkaisut ja 8) Hyvinvoinnin lisääminen - uudet tuotteet ja palvelut sekä osallistumalla vaikuttaminen. Käytännössä nämä tavoitteet, kuten aiempi verkoston uudet tuotteet ja palvelut, menivät hyvin paljon päällekkäin ja niitä oli vaikea erotella toisistaan. Siten päädyimme yhdistämään nämä kohdat. Jo edellisessä kappaleessa mainitut Taidebussi ja Elämän reseptikirja voisivat myös yhtä hyvin olla tässä kappaleessa, koska niiden perimmäinen tavoite on hyvinvoinnin lisääminen.

2.6.1. Räättälöidyt taide- ja käsityöpajat

Kuten jo aiemmin todettu, hankkeessa on kehitetty erilaisia taidetyöpajoja Sammonkadun tiloissa sekä liikkuvia taidetyö- ja paperinvalmistuspajoja ryhmille muiden toimijoiden tiloissa. Erikseen on luotu myös yrityksille suunnattuja, räätälöityjä työpajoja ja työhyvinvointipäiviä sekä taide- ja kiertotalouspohjaisia ohjelmasisältöjä mm. pikkujouluihin. Työpajoja on innovoitu ja rakennettu yhdessä muiden toimijoiden ja useiden eri yritysten, esim. Asikkalassa sijaitsevan Lehmonkärjen kanssa ja saatu näin monipuolisuutta Päijät-Hämeen kulttuurimatkailutarjontaan.

2.6.2. Mukkulan rannan toimintaympäristön kehittäminen

Aktiivisuuden ja osallisuuden lisääminen taiteen ja kulttuurin keinoin, kohderyhmänä erityisesti lapset, nuoret ja lapsiperheet. Yhteistyötä tehtiin mm. Lahden Nuorisopalvelujen kanssa mahdollistamalla nuorten avoimet taidetyöpajat kesällä 2018 ja talvirieha maaliskuussa 2019. Mukkulassa järjestettiin myös yhteistyössä kesäteatterin kanssa Mokuksen Maria meet&greet -tapahtumat kesällä 2018.

2.7. Aluekehitys ja vetovoiman lisääminen

Mukkulan kartanon alue ja tapahtumapuisto tulivat yhdistykselle jo kesän 2017 aikana tutuksi, kun Painovoima ry otti kartanon vanhan saunarakennuksen tukikohdakseen kesätapahtumien järjestämistä varten. Kaupungin puisto- ja satamapäällikön kanssa tehtiin sopimus rannan ja laituri-alueiden käyttöoikeuksista ja tapahtumien järjestämisistä yleistä ylläpitoa vastaan. Lyhyessä ajassa toteutettu päätös tuoda Lahden parhaiten hoidetulle puistoalueelle matalan kynnyksen tapahtumia lapsiperheille ja muille alueen käyttäjille tuotti heti ensimmäisenä kesänä ilmiöksi muodostuneen Painovoima Bites -kahvilan ympärille noin parikymmentä tapahtumaa ja toi puistoon sadoittain uusia kävijöitä. Hankkeen aikana toimintaa kehitettiin ja vakiinnutettiin kokemukselliseksi ja ympärivuotiseksi toiminnaksi, jossa yhdistyvät vetovoimaa lisäävät, uudet omintakeiset tapahtumat sekä toistuvat kesäaktiviteetit (esim. kesätreenit ja -joogat).

Talvella 2018 saatiin aikaiseksi jääreitti Lahden Matkustajasatamasta Mukkulan ranta-alueelle. Reitistä tuli todella suosittu, vaikkei sitä ole aiemmin toteutettu Mukkulaan asti. Se aktivoi monipuolisesti kaupunkilaisia liikkumaan ja vierailemaan taidekahvilalla myös talven aikana, vaikka normaalisti se on aktiivinen vain kesäkaudella. Vesijärvi-säätiön kanssa yhteistyössä järjestettiin Puhtaan Vesijärven pilkkikisa ja talvitapahtuma 10.3.2018.

Vuonna 2018 Painovoima Bites -alustalla järjestettiin yhteensä 54 tapahtumaa. Tapahtumia ideoitiin monipuolisesti ajatellen Mukkulan puiston mahdollisuuksia. Esimerkiksi Villivihannes-kurssilla kierrettiin aluetta laajemmin keräämässä ja tutustumassa monipuoliseen villivihannestarjontaan ja hyödynnettiin kahvilan keittiötä.

Suplauta - vuokraus aloitettiin yhteistyössä Dooroom- yrittäjän kanssa ja sen ympärille syntyi opastettuja Vesijärvi-kierroksia vuokrauksen lisäksi. Tämän lisäksi oli useita eri ohjattuja jooga- ja jumppatapahtumia. Lastenvaatekirppis järjestettiin kahdesti ja Nuorisopalvelun ideoimia työpajoja yhteensä.

Vuonna 2019 Painovoima Bites alustalla järjestettiin yhteensä 53 tapahtumaa. Talvitapahtumiin osallistui yhteensä noin 700 henkeä, kesätapahtumiin yli 1000 henkeä. Talvella 2019 jääolosuhteet eivät sallineet jääradan rakentamista, mutta kahvilaa pidettiin avoinna viikonloppuisin, tilauksesta myös iltaisin ja lisäksi hiihtolomaviikolla arkisin helmi-maaliskuussa. Yhdessä Lahden kaupungin Nuorisopalvelujen kanssa järjestettiin Koululaisten Talvirieha 1.3. Laskiaissunnuntaina ja 3.3. järjestettiin FUNdation ry:n kanssa koko perheen Laskiaisrieha.

Kesällä 2019 mahdollistettiin useiden toistuvien tapahtumien kuten kesäjoogan ja aurinkotreenien järjestäminen sekä järjestettiin itse tapahtumia. Kesän 2019 suosituin tapahtuma oli Mukkulan Saunapäivä, joka järjestettiin osana YLE:n lanseeraamaa valtakunnallista saunapäivää. Saunapäivää varten rantaan rakennettiin tiettävästi maailman ensimmäinen hamppukomposiittisauna. Saunapäivä on hyvä esimerkki Painovoiman monialaisesta projektista johon saatiin hyvin yrityksiä mukaan. Projektin ideointiin yhdessä hamppukomposiittia tutkineen ekorakentaja Arto Rautevaaran kanssa. Saunarakennusta rakennettiin talkoilla noin viikon ajan. Talkoisiin osallistui yhteensä noin 10 henkeä eri aloilta. Rakennustarvikkeet saatiin pääosin lahjoituksina paikallisilta yrittäjiltä, kiuas saatiin lainaan ja esiteltäväksi kiuasyrittäjältä. Saunaviikonlopun yhteydessä esiteltiin kotimaisen SanOx:n vedenpuhdistusmenetelmää, jolla puhdistettiin Vesijärven vettä kahvilan rannassa. Saunaa lämmitettiin kahtena päivänä yhteensä noin 18 tunnin ajan. Saunaan mahtui kerrallaan max. 20 löylyttelijää ja lauteet olivat lähes jatkuvasti täynnä. Sauna oli kävijöille maksuton. Yhteensä saunoja kävi kahtena päivänä yli 500. Saunaisäntinä toimivat kuvataiteilija, saunaharrastaja Petri Pelkonen ja hamppurakentaja Arto Rautevaara. Saunasta tuli paljon kiittävää palautetta niin itse tapahtumassa kuin sen jälkeenkin. Tapahtuman jälkikyselyyn saatiin runsaasti vastauksia ja ideoita jatkoa varten. YLE uutisoi tapahtumasta valtakunnallisesti. Saunan lauteilla tiivistyi hienosti yhteisöllinen ja tasa-arvoinen tunnelma. Saunapäivä osallisti ja toi ihmisiä yhteen; lauteilla keskusteltiin niin kaupungin tulevaisuudesta kuin ilmaston suojeleminen. Idea tulevaisuuden luomusaunafestivaaliin syntyi yleisen innostuksen pohjalta ja sitä suunnitellaan toteutettavaksi lähivuosina.

2.8. Kestävä kehitys - kiertotalouden mallit luovien alojen innovaatioiden avulla

Kokonaisvaltaisesti kiertotalouden periaatteilla toimivan paperipajatoiminnan kehittäminen on ollut yksi hankkeen menestyneimmistä osa-alueista. Maaliskuussa 2019 paperipaja laajeni noin 20 neliöstä 100 neliön tiloihin. Kiertotaloudessa liiketoimintamallit perustuvat palvelujen ja tuotteiden kehittämiseen, materiaalien riittävyyteen ja kestäväyyteen sekä kierrättämiseen. Motivan ja Valtioneuvoston kanslian järjestämässä Kokeilun paikan

kokeiluhaussa etsittiin uusia kiertotalouden liiketoiminnan mahdollisuuksia teemoissa muovit, tekstiilit ja rakentaminen. Toteutettaviksi valittiin 24 projektia, joista Painovoiman Tekstiilijätteestä paperiksi -kokeilu oli yksi. Kokeilussa testattiin sekoitetekstiilejä ja keinokuituja käsintehdyn paperin valmistuksessa. Paperista jatkojalostettiin erilaisia tuotteita, kuten kasseja ja pakkausmateriaalia. Kokeilun tavoitteena oli tuottaa käyttökelpoista paperia ja paperituotteita, joiden raaka-aineena on mahdollisimman suurelta osin sekoitetekstiilijäte. Lindström ja LAMK lähtivät mukaan kokeilun yhteistyökumppaniksi.

Tekstiilijätteestä paperiksi -kokeilu eteni viiden parhaan joukkoon. Kesän aikana työstettiin yhteistyökumppani Lindströmin kanssa kokeilua eteenpäin. Paperipajan toimintaa kehitettiin mm. hankkimalla välineitä ja opastusta japaninpaperin valmistukseen.

Paperipajassa testattiin erilaisia kiertotalousmateriaaleja uusien tuotteiden luomiseksi sekä tuotteistettiin pajan toimintaa kiertävien työpajojen avulla. Hankkeen aikana uskaltauduttiin myös laatimaan suunnitelmia tuotannon laajentamisesta ja skaalaamisesta teolliseen mittaan. Hankkeen aikana päästiin mukaan valtakunnalliseen tekstiilijätteen tutkimus- ja kehityshankkeeseen, Telaketju 2, jonka päätavoite on miettiä miten tekstiilijätteen käsittelystä voitaisiin tehdä kannattavaa liiketoimintaa. Hankkeen päätoteuttajat ovat VTT, Turun AMK ja LAMK.

2.9. Osallistaminen taiteen keinoin eri kohderyhmille: ikääntyneet, nuoret, maahanmuuttajat, kaupunkiaktiivit

2.9.1. Osallistava työtoiminta

Hankkeessa toteutettiin osallistavaa ja työllistävää toimintaa, muun muassa yhteistyössä kehitysvammaisille ja maahanmuuttajille työtoimintaa järjestävän Kaupunkikylän kanssa. Sammonkadulla ja Mukkulassa löytyi luontevasti työllistävää toimintaa alustojen ylläpidossa (rannan ja pajojen siistiminen). Tekstiilijätteen käsittelyketjussa kehitysvammaiset ja maahanmuuttajat olivat mukana mm. leikkaamassa ja repimässä tekstiilejä ja poistamassa nappeja ja vetoketjuja. Vastaavanlainen yhteistyöketju suunniteltiin ja sitä ehdittiin pienimuotoisesti testata Taitola Hoivapalvelut Oy:n kanssa. Lisäksi pajalla työllistimme SPR:n kautta yhden maahanmuuttajataustaisen henkilön.

2.9.2. Osallistavat yhteistyöprojektit

Suunniteltiin ja toteutettiin Pihapiirimessujen 2018 Taidemetsä, joka yhdisti neljän taiteilijan teokset.

KymiRing-yhteistyö: ideoitiin neppisrata tuomaan positiivista ja hauskaa mielikuvaa Kymiringistä sekä kiertävä neppisskaba. Seurauksena syntynyt FUNdation ry:n Iso Neppis -tapahtuma Lahden torilla kesällä 2018 ja 2019

Street Printing -konsepti. Ideoitiin Lahti Aquan vanhoista kaivonkansista live t-paitapaino Lahti Block Partyyn toukokuussa 2019. Street Printing toimii hyvin yhteisöllisyyttä rakentavissa tapahtumissa, tukee kiertotalousajattelua (omat tai kierrätetyt paidat ja muotteina toimivat vanhat käytöstä poistetut kaivonkannet). Konsepti mahdollistaa yhteistyön monenlaisten organisaatioiden kanssa, toimii myös organisaation omassa tarinankerronnassa.

Kiertotalousteeman ja haittakasvien (mm. jättipalsamin) kitkemisen yhdistäminen paperipajaan kouluilla, yhteistyö Luontoturva ky:n kanssa. Järjestettiin koululaisille työpajoja vuosina 2018 ja 2019.

Yhteistyö Love Foundation & SPR. Painettiin kortteja ja kierrätyspaitoja hyväntekeväisyystyötä tekeville Love Foundationille. Järjestettiin osallistava painotyöpaja Kiasman LOVE-tapahtumassa Helsingissä keväällä 2019.

Järviruokopaperipaja Kouvolan asuntomessualueella, Kuusankosken Taideruukilla kesällä 2019. Osallistavassa pajassa asuntomessujen vieraat pääsivät kokeilemaan paperin tekoja ja jaettiin tieto järviruo'osta ja sen käyttömahdollisuuksista.

3 Mitä välittömiä tuloksia hankkeella saatiin aikaan? Mitä vaikutuksia tuloksilla on?

Hanke onnistui työllistämään ammattitaiteilijoita, työharjoittelijoita, -kokeilijoita ja palkkatuettuja yhteensä 32 henkilöä. Lisäksi yksittäisistä työsuorituksista maksettiin palkkoja 11 henkilölle (graafisia suunnittelijoita, valokuvaajia ja taiteilijoita).

Mukkulan rannan Painovoima Bites toiminta-alustalle luotu toimintamalli on pystytty juurruttamaan käytäntöön ja sitä kautta myös alueen tunnettavuus, vetovoimaisuus ja elinvoimaisuus on parantunut.

Yksi tärkeimpiä tuloksia on Sammonkadun tilojen säilyttäminen taidekäytössä, ja sitä kautta taiteen tekemisen kannalta arvokkaan laitekannan säilyttäminen ja kehittäminen sekä taiteen tekemisen mahdollistaminen ja yhteisöllisten työskentelytilojen tarjoaminen eri alojen taiteilijoille.

Hankkeessa on kehitetty uudenlaista osallistavaa kaupunkikulttuuria luovien kiertotalous- ja taidepajojen kautta. Työpajat ovat saaneet paljon huomiota ja pajoja on kyselty ympäri Suomen.

Perinteisen taidepainotekniikoiden tunnettavuutta on lisätty, samoin paperin valmistusta ja erityisesti kiertotalouden näkökulmia paperin valmistuksessa.

Luovan alan toimijoiden työllisyystilannetta on pystytty parantamaan hankkeen aikana, työllistymisen edellytyksiä on kehitetty ja pystytty luomaan polkuja tuottavaan työhön. Luovista toimijoiden ja taiteilijoiden hiljaista tietoa on pystytty hyödyntämään erilaisia työpajoja ja tuotteita ideoidessa. Hankkeen avulla on pystytty tuomaan taide kulttuurimatkailun yhdeksi välineeksi ja työkaluksi sekä näyttämään myös taiteilijoille, että kulttuurimatkailussa ja yrityksille räätälöitävissä elämys- ja hyvinvointipalveluissa on aito mahdollisuus parantaa omia toimeentulomahdollisuuksiaan ja työllistyä ainakin osa-aikaisesti. Taidetta voisi hyödyntää kulttuurimatkailussa ja yrityksille myytävissä palveluissa vielä enemmänkin ja siihen on tämän hankkeen jälkeen erinomaiset edellytykset; hankkeessa on kartutettu paljon arvokasta kokemusta ja päästy testaamaan ideoita käytännössä.

Taidepohjaisen ekososiaalisen pedagogian menetelmiä hyödyntäen on saatu uusia terapiapohjaisista menetelmistä lähtöisin olevia työpajoja tukemaan työhyvinvointia monipuolisesti. Tätä menetelmää tullaan toimijoiden kanssa hyödyntämään ja kehittämään yrityksille suunnatuissa yksilö- ja ryhmätyöskentelyissä.

Hankkeen aikana on saatu myös erittäin paljon hyvää kokemusta ja kartutettu osaamista taidepohjaisten kerhojen ja työpajojen järjestämisessä koululaisille ja erityisryhmille. Taidebussi / Pajat pyörillä -konsepti on lähtenyt elämään omaa elämäänsä. Sitä voidaan muokata ja räätälöidä vastaanottajan tarpeen ja toisaalta mukana olevien taiteilijoiden mukaan lähes loputtomasti. Taidekasvatuksen ja luovan tekemisen tarve ei tulevaisuudessa varmasti vähene monimuotoisuuden ja ilmiöoppimisen vallatessa myös perusopetusta entistä enemmän.

4 Miten hakemuksen kohteena olevaa toimintaa jatketaan ja tuloksia sekä kokemuksia hyödynnetään hankkeen päättymisen jälkeen?

Sammonkadun toiminta-alustalla jatkuu laajennetun paperipajan ja grafiikan pajan toiminta. Paperipajan liiketoimintaa suunnitellaan muutettavaksi yritysmuotoiseksi vuonna 2020. Paperipajaa varten rakennetaan erillinen showroom ja tuotteiden markkinointia ja myyntiä varten ollaan laatimassa näytekirjoja ja laaditaan markkinointisuunnitelma. Tekstiilijätteestä paperin valmistaminen teollisessa mittakaavassa on yhdistyksen tavoitteena, ja testiajo Tervakosken paperitehtaalla on toteutettu onnistuneesti. Paperipajalle haetaan aktiivisesti yhteistyökumppaneita ja mahdollisia sijoittajia. Tekstiilijätteen erilliskeräys tulee pakolliseksi vuonna 2025 ja sen hyödyntämiselle tarvitaan monipuolisia vaihtoehtoja niin Suomessa kuin maailmanlaajuisesti. Hankkeessa saatujen kokemusten ja kokeilujen pohjalta liiketoiminnalle on hyvät edellytykset.

Sammonkadun muissa tiloissa (grafiikan paja, taiteilijoiden työhuoneet, muut vuokrattavat tilat) toiminta jatkuu ennallaan toistaiseksi. Kiinteistön omistaja Spatium Oy on ilmoittanut kuitenkin, että kiinteistön kehittäminen vaatii ainakin osittain talon tyhjentämisen vuoteen

2021 mennessä ja sen vuoksi toiminnalle etsitään sopivia uusia tiloja. Pohjoismaisesta paino- ja paperikeskuksesta on tehty suunnitelmia ja rahoitusta haetaan aktiivisesti. Tarkoituksena on luoda kokonaisuus, joka yhtä lailla avaa kirjapainon historiaa, kuin luo mahdollisuuksia toteuttaa käytännön painotöitä ja kehittää työllisyyttä vaikeasti työllistyville ryhmille. Hankkeen aikana kartoitettiin tilannetta kulttuurihistoriallisesti arvokkaiden painokoneiden ja -laitteiden osalta. Muun muassa Edita Priman omistuksessa on kokoelma painotekniikkaa toiminnan alusta (1859) alkaen. Kokonaisuus on merkittävä, mutta vaarassa joutua hävitetyksi Edita Priman tilojen vaihtuessa. Paino- ja paperikeskuksessa suurilta osin käyttökuntoista kokoelmaa voitaisiin hyödyntää muutenkin kuin museoesineinä, ja säilyttää siten perinteistä tietotaitoa ja hiljaista osaamista.

Visio Luovasta kiertotalouskeskuksesta, jossa toimii paperi- ja painokeskus, aktiivinen grafiikan paja ja erilaisia luovan alan toimijoita on vain vahvistunut hankkeen aikana. Kiertotalousliiketoiminta, kokeilukulttuuri, kestävä kulttuurimatkailu, perinteitä säilyttävät taidetyöpajat ja elämyksellinen oppiminen ovat luovan kaupunkikeskuksen ytimessä. Uskomme vahvasti, että tällaiselle toiminta-alustalle on Lahdessa tilaus ja tarve olemassa. Työ Luovan kaupunkikeskuksen eteen jatkuu ja siinä hyödynnetään hankkeen aikana hankittua laajaa verkostoa ja projektiosaamista. Mukaa lähtijöitä uuteen keskukseseen on jo ilmoittautunut (tilanne ennen koronaepidemian pahentumista) ja hakemuksia on tehty kevään aikana selvitystyön tekemiseksi mm. SKR-kärkihanke ja AVEK-Crema. Mahdollisten hankkeiden avulla pyritään osallistumaan ja kehittämään Euroopan vihreä pääkaupunki -vuoden tapahtumia osallistamalla kaupunkilaisia ja tarjoamalla luovia kiertotaloustapahtumia vuoden 2021 tilaisuuksiin.

Mukkulan rannan kehittäminen jatkuu edelleen Painovoima Bites -alustan avulla. Kahvila toimii jatkossakin ponnahduslautana ja kokeilualustana uusille yrittäjille ja yrittäjyyttä harkitseville. Alustalla testatut tapahtumat ja konseptit (esimerkiksi kesäjooga ja villiyrttikurssit) ovat alkaneet elää omaa elämäänsä ja voivat jatkossa toimia täysin itsenäisesti, vetäjän ja kahvilayrittäjän yhteistyönä.

Liikuteltavia taidetyöpajoja (Taidebussi ja Pajat pyörillä -konsepti) voi kehittää ja varioida loputtomiin ja tuotteistaminen niiden kohdalla on vasta alussa.

5 Toteutuiko hanke aiotulla maantieteellisellä alueella tai kuinka alue mahdollisesti muuttui? Saavutettiinko suunniteltu kohderyhmä vai tuliko siihen muutoksia? Oliko muita toteutukseen liittyviä muutoksia?

Hanke toteutui suunnitelmien mukaisesti Päijät-Hämeen alueella. Sen lisäksi toiminta laajeni myös valtakunnalliselle ja kansainväliselle tasolle mm. yhteistyöhankkeiden kautta (ks. yhteys muihin hankkeisiin). Suunnitellut kohderyhmät ja samalla yhteistyötahot olivat alueen pk-yritykset, tutkimus- ja koulutusorganisaatiot sekä kulttuuritoimijat. Lisäksi välillisenä kohderyhmänä olivat päijäthämäläiset lapset, nuoret, aikuiset, maahanmuuttajat ja

vaihto-oppilaat. Kohderyhmät tavoitettiin suunnitelmien mukaan ja yllättävänkin laajasti monipuolisen ja ennakkoluulottoman toiminnan kautta. Hankkeen vahvuus, ja samalla myös sen heikkous, oli voimakas verkostoituminen ja uusien yhteistyötahojen kanssa ideointi. Tarttumapintaa toimintaan löydettiin todella monilta eri osa-alueilta niin yritysten, yhdistysten kuin oppilaitosten kanssa. Vaikeutena oli rajata pois mielenkiintoisia yhteistyömahdollisuuksia ja toimintamuotoja.

Orgaanisen verkoston ja yhteisön syntyminen vie aikaa, ja kahden vuoden hankeaika osoittautui monessa kohtaa riittämättömäksi kaikkien tavoitteiden saavuttamisen kannalta. Monessa toimenpiteessä päästiin alkuun, mutta ei riittävän pitkälle, jotta voisi mitata todellisia tuloksia. Pelkästään tekstiilijätteestä kehitettävien uusien materialien tutkiminen , pilotointi ja laitekannan kehittäminen vaatisi oman hankkeensa. Nyt siihen olisi myös hyvät mahdollisuudet Telaketju2- hankkeen aikana.

6 Hakijan osaaminen, hankkeen riskiarviointi ja ohjausryhmä

6.1 Miten hanke kartutti tuensaajan hanketyöosaamista ja hankkeen sisällön mukaista osaamista?

Hanke kartutti erittäin paljon hakijan hankeosaamista, olihan hanke hakijan ensimmäinen EAKR-hanke ja suurin hanke budjetiltaan. Hankkeessa opittiin monta asiaa kantapään kautta, erityisesti aikatauluttaminen oli ajoittain haasteellista. Sisältöosaaminen karttui erityisesti erilaisten yhteistyöprojektien kautta sekä verkostoitumalla muiden hankkeiden ja hanketoimijoiden kanssa.

6.2 Toteutuiko hankkeen aikana ennakoituja tai muita riskejä ja kuinka niihin reagoitiin?

Ennakkoon riskitekijänä pidettiin toimijan pienuutta. Pieni ja ketterä organisaatio oli kuitenkin monessa tilanteessa hankkeen etu ja hankehenkilöstö sitoutui voimakkaasti työhön. Jonkin verran tilannetta vaikeutti hankekoordinaattori Riikka Mäkelän poisjääminen hankkeesta elokuussa 2018, koska samalla lakkasi myös Osuuskunta Törmäämön toiminta. Mäkelän mukana organisaatiosta poistui merkittävä määrä tietotaitoa erityisesti tiimivalmennuksen ja taloushallinnon osalta. Osuuskunta Törmäämö oli myös tärkeässä asemassa suunniteltaessa toimivaa liiketoimintamallia ja sen poisjääminen vaikutti osaltaan siihen, ettei liiketoimintamalliin kehittäminen onnistunut suunnitellulla tavalla. Mäkelän tilalle saatiin kuitenkin nopeasti tapahtumajärjestämisen ja kulttuurituottamisen ammattilainen Sanna Virta ja vaihdoksesta selvittiin kohtuullisen hyvin.

Organisaation omarahoituksen pienuus oli myös ennakoitu riskitekijä ja jossain määrin omarahoituksen hankkiminen olikin haasteellista. Kaiken kaikkiaan omarahoitus saatiin kuitenkin kohtuullisella tavalla koottua ja hanke pystyttiin viemään loppuun asti lähes suunnitellusti.

6.3 Miten ohjausryhmä tuki hankkeen toteutusta? Miten ohjausryhmä luonnehti hankkeen onnistumista?

Tapaamisia ohjausryhmän kanssa pidettiin säännöllisesti. Jokaisessa palaverissa käytiin läpi hankkeen sen hetkinen tilanne ja kerrottiin rehellisesti myös mitä ei oltu tehty ja missä ei oltu täysin onnistuttu. Ohjausryhmä oli ajoittain huolissaan hankkeen toteutumisesta suunnitelman mukaisesti ja muistutti hankehenkilöstöä keskittymään hankkeen kannalta oleellisiin asioihin. Lisäksi hankkeen aikana kysymyksiä herätti omarahoitusosuuden toteutuminen.

7 Julkisuus, tiedottaminen ja yhteydet muihin hankkeisiin

8.1 Miten hanke näkyi julkisuudessa? Miten hankkeesta tiedotettiin?

Hankkeessa työskenteli osa-aikaisesti henkilö, joka hoiti pääosin tiedottamisen. Tammikuu 2018 - toukokuu 2019 tiedottajana toimi Ruusa Aalto. Hänen lähdettyä hankkeesta, tilalle tuli toukokuun alussa LAMK:n matkailualan opiskelija Karoliina Tuomola. Tuomola työskenteli hankkeessa sen loppuun asti. Tiedotusta tekivät aktiivisesti myös hankekoordinaattori ja hankepäällikkö. Tiedottaminen miellettiin tärkeitynsä vuoksi koko hankehenkilöstön tehtäväksi.

Tapahtumista, yhdistyksen asioista sekä yhteisön jäsenistä pyrittiin tiedottamaan ahkerasti. Tiedottajan ja tiedotuksen rooli määriteltiin jo hankkeen alussa erittäin tärkeäksi ja oleelliseksi osaksi hanketoimintaa. Verkoston sisällä asioista tiedotettiin sähköpostilistan, yksityisen facebook-ryhmän sekä erilaisten pienempien whatsapp-ryhmien kautta. Lisäksi pidettiin säännöllisesti verkoston yhteisiä brunseja ja Kuukausikahvit-tapaamisia grafiikan pajalla. Ulospäin tiedotteita lähetettiin medialle säännöllisesti ja paikallisiin toimittajiin oltiin yhteydessä aina kun mahdollista. Tapahtumista, työpajoista ja kursseista tiedotettiin sosiaalisessa mediassa (Facebook, Twitter, Instagram), yhdistyksen nettisivuilla (painovoima.net), Menoinfo-palvelussa sekä mahdollisuuksien mukaan julkisilla ilmoitustauluilla. Sosiaalinen media, erityisesti Facebook ja Instagram, olivat hankkeessa erittäin tärkeitä kanavia, ja niiden päivittämiseen ja ylläpitoon laitettiin paljon aikaa.

Mediassa Painovoima ja hanke oli koko hankekauden säännöllisesti ja runsaasti näkyvissä: kahden vuoden aikana yhteensä 37 mediaosumaa mediassa (ESS, Yle ja paikallislehdet), ks. mediaseuranta liitteenä. Valtakunnallinen uutiskynnys ylitettiin vuonna 2019 kahdesti: Yle uutisoi valtakunnallisesti toukokuussa Länsituulen tuomisia -näyttelystä sekä heinäkuussa Mukkulan rantaan Saunapäiväksi rakennetusta hampusaunasta.

7.2 Mihin hankkeisiin tai hankekokonaisuuksiin hanke toiminnallisesti tai muuten liittyi ja miten?

Hankkeessa tehtiin paljon yhteistyötä sekä paikallisten että valtakunnallisten ja kansainvälisten hankkeiden kanssa, osallistuttiin työpajoihin ja ideoitiin tuotteita. Ohessa tärkeimmät yhteistyöhankkeet.

Telaketju 2

Hanke koostuu yritysten kehitysprojekteista (yhteensä 5), sekä VTT:n, Turku AMK:n ja LAMK:n suorittamasta julkisesta tutkimuksesta, jonka rahoittajina ovat Business Finland sekä yli 20 yritystä ja muuta organisaatiota. Telaketju 2 BF -hanke kestää toukokuusta 2019 huhtikuulle 2021.

Hankekoodi: A73994

Hankkeen nimi: Western Lakeland Päijät-Häme

Hankekoodi: A73522

Hankkeen nimi: LAFF Lahti Fringe Festival

Hankekoodi: A74007

Hankkeen nimi: Pellolta pakettiin ja paketti maailmalle

Hankekoodi: A72965

Hankkeen nimi: TAJUMO - taiteen ja muotoilun elämyskeskus

Hankekoodi: S20919

Hankkeen nimi: Kaupunkikylä 2025 - Uusia mahdollisuuksia maahanmuuttajien työllistymiseen

Hankkeen nimi:

Routes across the borders

Hankkeen nimi:

Järviruo'on korjuuketju ja hyötykäyttö -kehittämishanke
Lyöttälän yhteisen kalaveden osakaskunta

Hankkeen nimi:

Salpausselkä UNESCO GLOBAL Geopark-Hanke

Lisäksi esitettiin Porvoon ilma- ja vesiensuojelun neuvottelukunnalle Porvoon kulttuurimatkailu hanke-idea.

